

Język ezopowy w *Nad Niemnem* Elizy Orzeszkowej

Po powstaniu styczniowym miał miejsce zakaz mówienia i pisania o określonych sprawach. Działająca cenzura posiadała szczegółowy wykaz spraw, które nie mogły być poruszane w druku. Zaistniała więc sytuacja wymuszonego milczenia. Pisarze polscy, aby zmylić cenzorów posługiwali się tzw. „językiem szyfrowanym” mającym charakter swoistego mówienia wbrew zakazom. W ten sposób powstały dzieła literackie o dwóch szeregach znaczeniowych. Jeden przeznaczony dla cenzora a drugi skierowany do polskiego patrioty, ten mógł być zrozumiały tylko wówczas, gdy odbiorca posiadał świadomość historyczną epoki. Szereg ten opierał się na wykorzystaniu bogactwa środków wyrazu artystycznego. Charakterystyczne dla ezopowego języka jest posługiwanie się:

- metafora,
- peryfrazą,
- synkdochą,
- parabolą.

Orzeszkowa traktuje język ezopowy jako grę z cenzorem i swoiste porozumienie autora z czytelnikiem. Motyw powstania styczniowego funkcjonuje w powieści na zasadzie aluzji, przemilczeń, niedomówień. Autorka, aby uniknąć represji cenzury, zastosowała pewien rodzaj kamuflażu literackiego. Nigdy bezpośrednio nie używa słowa powstanie, wprowadza natomiast motyw mogiły kryjącej kości bohaterów.

Językiem ezopowym określamy przekazywanie treści dotyczących spraw istotnych w sposób ukryty, czyli nie wprost. Treści mają zostać zasugerowane czytelnikowi w sposób utajony, pośredni, co można interpretować wieloznacznie.

Sformułowanie „język ezopowy” pochodzi od antycznego bajkopisarza Ezopa, który w swoje bajki wprowadził stereotypowe postaci zwierząt, by pośrednio opisać wady ludzkie.

Przykłady „języka ezopowego” w powieści Elizy Orzeszkowej:

- Polska („ziemia rodzinna”),
- patriotyzm („gwiazdy”),
- walka o wolność („burza”),
- uczestnicy powstania („dzieci nocy”),
- powstanie („pożar”, „owy czas”).